

شرح مختصر زندگانی استاد شهید مرتضی مطهری

استاد شهید آیه الله مطهری در ۱۳ بهمن ۱۲۹۸ هجری شمسی مطابق با ۱۲ جمادی الاول ۱۳۳۸ هجری قمری (۱۹۲۰ میلادی) در شهرستان فریمان در نزدیکی شهر مقدس مشهد در یک خانواده اصیل روحانی چشم به جهان گشود. پس از طی دوران طفولیت به مکتبخانه رفته و به فراگیری دروس ابتدایی پرداخت. در سن دوازده سالگی به حوزه علمیه مشهد عزیمت نموده و به تحصیل مقدمات علوم اسلامی اشتغال ورزید. در سال ۱۳۱۶ علیرغم مبارزه شدید حکومت وقت رضا شاه پهلوی با روحانیت و علیرغم مخالفت دوستان و نزدیکان، برای تکمیل تحصیلات خود عازم حوزه علمیه قم شد.

در دوره اقامت پانزده ساله خود در قم از محضر مرحوم آیه الله العظمی بروجردی (در فقه و اصول) و مرحوم حضرت امام خمینی (به مدت دوازده سال در فلسفه ملاً صدرا و عرفان و اخلاق و اصول) و مرحوم علامه سیدمحمدحسین طباطبائی (در فلسفه بوعلی و فلسفه تطبیقی) بهره گرفت. استاد شهید مدتی نیز از محضر مرحوم آیت الله حاج میرزا علی آقا شیرازی در اخلاق و عرفان بهره‌های معنوی فراوان برد. از اساتید دیگر استاد مطهری می‌توان از مرحوم آیت الله سیدمحمد حجت (در اصول) و مرحوم آیت الله سیدمحمد محقق داماد (در فقه) نام برد. وی در مدت اقامت خود در قم علاوه بر تحصیل علم، در امور اجتماعی و سیاسی نیز مشارکت فعال داشت.

در سال ۱۳۳۱ در حالی که از مدرّسین معروف و از امیدهای آینده حوزه به شمار می‌رفت. به دلایلی از جمله مشکلات معیشتی به تهران مهاجرت کرد. در تهران به تدریس در مدرسه مروی - که در آن علوم حوزوی آموزش داده می‌شد- و نیز تألیف و سخنرانیهای تحقیقی پرداخت. در سال ۱۳۳۴ ایشان اولین جلسه از جلسات تفسیر قرآن خود را برای دانشجویان برگزار کرد. در همان سال، تدریس خود در دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران را آغاز نمود. در سالهای ۱۳۳۷ و ۱۳۳۸ که انجمن اسلامی پزشکان تشکیل گردید. استاد مطهری از سخنرانان اصلی این انجمن و در طول سالهای ۱۳۴۰ تا ۱۳۵۰ سخنران منحصر به فرد این انجمن بود و بخشی از آثار استاد محصول همین جلسات است.

از سال ۱۳۴۱ که نهضت امام خمینی آغاز گردید استاد مطهری به طور فعال در کنار امام بود به طوری که می‌توان سازماندهی قیام پانزده خرداد در تهران و هماهنگی آن با رهبری امام را مرهون تلاشهای او و یارانش دانست. در ساعت ۱ بعد از نیمه شب روز چهارشنبه پانزده خرداد ۱۳۴۲ به دنبال یک سخنرانی مهیج علیه شخص محمدرضا شاه به وسیله پلیس دستگیر شده و به همراه تعدادی از روحانیون تهران زندانی گردید. پس از ۴۳ روز به دنبال مهاجرت علمای شهرستانها به تهران و فشار مردم، به همراه سایر روحانیون از زندان آزاد شد.

پس از تبعید امام خمینی به خارج از کشور در ۱۳ آبان ۱۳۴۳ مسؤولیت استاد مطهری و یارانش سنگینتر شد. در این زمان وی به تألیف کتاب در موضوعات مورد نیاز جامعه و ایراد سخنرانی در دانشگاهها و مساجد مختلف ادامه داد. به طور کلی استاد شهید که به یک نهضت اسلامی معتقد بود نه به هر نهضتی، برای اسلامی کردن محتوای نهضت تلاشهای ایدئولوژیک بسیاری نمود و با کج رویها و انحرافات مبارزه سرسختانه کرد. در سال ۱۳۴۶ به کمک چند تن از دوستان اقدام به تأسیس حسینیه ارشاد نمود.

در سال ۱۳۴۸ به خاطر صدور اعلامیه‌ای با امضای ایشان و حضرت علامه طباطبائی و آیه الله حاج سید ابوالفضل مجتهد زنجانی مبنی بر جمع آوری اعانه برای کمک به آوارگان فلسطینی و اعلام آن طی یک سخنرانی در حسینیه ارشاد، دستگیر شد و مدتی در سلول انفرادی به سر برد. از سال ۱۳۴۹ تا ۱۳۵۱ برنامه‌های تبلیغی مسجد الجواد را به عهده داشت و غالباً خود سخنران اصلی بود تا اینکه آن مسجد و به دنبال آن حسینیه ارشاد تعطیل گردید و بار دیگر استاد مطهری دستگیر و مدتی در بازداشت قرار گرفت. پس از آن استاد شهید سخنرانیهای خود را در مسجد جاوید و مسجد ارک و غیره ایراد می‌کرد. بعد از مدتی مسجد جاوید نیز تعطیل گردید. در حدود سال ۱۳۵۳ ممنوع المنبر گردید و این ممنوعیت تا پیروزی انقلاب اسلامی ادامه داشت.

از مهمترین خدمات استاد مطهری در طول حیات پربرکتش ارائه ایدئولوژی اصیل اسلامی از طریق درس و سخنرانی و تألیف کتاب بود. این امر خصوصاً در سالهای ۱۳۵۱ تا ۱۳۵۷ به خاطر افزایش تبلیغات گروههای چپ و پدید آمدن گروههای مسلمان چپ زده و ظهور پدیده التقاط به اوج خود رسید. پس از حضرت امام، استاد مطهری اولین شخصیتی بود که به خطر سران سازمان موسوم به «مجاهدین خلق ایران» پی برد و دیگران را از همکاری با این سازمان باز می‌داشت و حتی تغییر ایدئولوژی آنها را پیش‌بینی نمود. در این سالها استاد شهید به توصیه امام خمینی مبنی بر تدریس در حوزه علمیه قم، هفته‌ای دو روز به قم عزیمت کرده و درسهای مهمی در آن حوزه القا نمود، و همزمان در تهران نیز جلسات مختلفی برای اساتید دانشگاه در منزل خود برگزار کرد. در سال ۱۳۵۵ به دنبال اعتراض به یک استاد کمونیست دانشکده الهیات! به خاطر القاء تعالیم مارکسیستی در سر کلاس، اجباراً زودتر از موعد مقرر بازنشسته شد. همچنین در این سالها استاد شهید با همکاری تنی چند از شخصیت‌های روحانی، «جامعه روحانیت مبارز تهران» را بنیان گذاشت بدان امید که روحانیت شهرستانها نیز به تدریج چنین سازمانی پیدا کند.

گرچه ارتباط استاد مطهری با امام خمینی پس از تبعید ایشان از ایران به وسیله نامه و غیره استمرار داشته است ولی در سال ۱۳۵۵ موفق گردید مسافرتی به نجف اشرف نموده و ضمن دیدار با امام خمینی درباره مسائل مهم نهضت و حوزه‌های علمیه با ایشان مشورت نماید. پس از مرگ مشکوک آیه الله سید مصطفی خمینی، فرزند ارشد امام خمینی و آغاز دوره جدید نهضت اسلامی، استاد مطهری به طور فعال تری در خدمت نهضت قرار گرفت و در تمام مراحل آن نقشی اساسی ایفا نمود.

در دوران اقامت حضرت امام در پاریس، سفری به آنجا نموده و در مورد مسائل مهم انقلاب با ایشان گفتگو کرد و در همین سفر، امام خمینی ایشان را مسئول تشکیل شورای انقلاب اسلامی نمود. هنگام بازگشت امام خمینی به ایران مسئولیت کمیته استقبال از امام را شخصاً به عهده گرفت و تا پیروزی انقلاب اسلامی همواره در کنار رهبر انقلاب و مشاوری دلسوز و مورد اعتماد برای ایشان بود. استاد مطهری تنها هشتاد روز پس از انقلاب اسلامی در قید حیات بود تا اینکه در سه شنبه یازدهم اردیبهشت ماه سال ۱۳۵۸ در حالی که از یکی از جلسات فکری-سیاسی بیرون می‌آمد، با گلوله گروه نادان و جنایتکار فرقان که به مغزش اصابت نمود در تاریکی شب به شهادت رسید و امام و امت اسلام در حالی که امیدها به آن بزرگمرد بسته بودند، در ماتمی عظیم فرو رفتند.

در خصوص شخصیت و آثار فکری و قلمی استاد شهید مرتضی مطهری کتب و مقالات ارزشمند بسیار زیادی توسط اندیشمندان و پژوهشگران ایرانی و غیر ایرانی به رشته تحریر در آمده است که تاکنون بالغ

بر ۳۰۰ عنوان کتاب، ۲۰۰۰ مقاله علمی و تحلیلی و ۵۰ عنوان پایان نامه به ثبت رسیده است. همچنین بخش عمده ای از آثار مکتوب استاد توسط اشخاص حقیقی و مراکز علمی و فرهنگی در داخل و خارج از کشور به ۳۰ زبان ترجمه شده اند که عناوین آنها به تفکیک زبان ها در بخشی تحت عنوان «کتاب های ترجمه شده» آمده است.

پی نوشت ها:

۱) (این قیام به دنبال دستگیری امام خمینی توسط مأمورین رژیم پهلوی در تهران، شیراز، ورامین و آران و بیدگل کاشان انجام شد.

۲) «حسینیه ارشاد» با هدف نشر افکار اسلامی و آشنا ساختن نسل جوان با آموزه های اصیل دینی توسط استاد مطهری و تنی چند از افراد نیکوکار مانند مرحوم محمد همایون تأسیس شد. از جمله اشخاصی که در این مرکز به ایراد سخنرانی می پرداختند، مرحوم دکتر علی شریعتی بود که از سوی استاد شهید به فعالیت فرهنگی در این مرکز دعوت گردید.

۳) (برخی از اعضای «سازمان مجاهدین خلق ایران» در سال ۱۳۵۴ در زندان رژیم شاه به دلیل عدم شناخت اسلام اصیل طی بیانیه ای تغییر ایدئولوژی خود را از اسلام به مارکسیسم اعلام نمودند و از سازمان مجاهدین انشعاب کرده، سازمان جدیدی با ایدئولوژی مارکسیستی تأسیس نمودند.

۴) (گروه فرقان به رهبری شخصی به نام «گودرزی» که خود از طلاب حوزه های علمیه بود، تحت تأثیر تعالیم مارکسیستی و با سطحی اندیشی به تفسیر من عندی قرآن دست می زدند و در واقع در صدد تحمیل افکار مادی بر کتاب و سنت بودند. استاد مطهری به دلیل شناخت عمیق از مکتب اسلام و حساسیتی که نسبت به حفظ اصالت مکتبی از خود نشان می داد، با تفکر انحرافی این گروه به شکل منطقی و استدلالی به مخالفت برخاست. وی در مقدمه کتاب «علل گرایش به مادیگری» این گونه افراد اغفال شده را مخاطب قرار داده و خیرخواهانه و دوستانه تذکراتی در خصوص افکار انحرافی شان به آنها داد، اما آنان مانند خوارج، متعصبانه و کوردلانه پاسخ استاد را با خشونت تمام و از راه ترور دادند و از این طریق سستی و بی پایگی افکار خود را به اثبات رساندند.